

RUT
Rutkö sundutņi, Jöjöhö
Walakņangö Buk jaņgö 8
Zöm-asa-asari

Aiwi kembu yengö nalöņe Israel yengö malmalņini mihi öngöwa hetanņguk. Uruņini melenņetka oyaenņkoyaenņ malgetnöņ, miangö andöņe silekmalek malgetka heta heta sohoiga lömböt uruņe simbisembel malget. Mala miangö andöņe uruņini melenņet. Mewö mewö hala malget. Rutnöņ nalö miangöreņ luaikö könani kundelök. Moab anbi yaņgön Israel aiwia meyök. Aiwi mianņön komuiga Rutnöņ irannņi Israel anbi yaņguk pöndanņ öroröņ jöhöwa Israelkö Anutuņi törörök qekötahöwa malök. Mewö mala kantriņi Moab mosota Israel uruņe kamba teteköņe apņi mutukņangö tinitosolomurupņi yengö sutņineyök aiwi dölökņi kun miwikņaiwa meyök. Yetkö gulinarökņiri kunöņ kiņ Deiwidkö amböņi halök. Deiwid yaņgön Israel yengö kiņini qetbuņani öngöņgöņi malök. Deiwidkö gulinarökņi kun mihi Jisös. Rutnöņ yambu 1110-1100 bifo Kraist malök.

Aiwi kembu buk miangö sundutņi mienöņ malmalkö könani miewö kundelget: Anbazipnöņ Anutu andö qegetka nalö miangöreņ kahasililiņ köndenņmöndenņ ketanņan qakņine öngöget. Rutkö sundutņan köna miewö kundelja: Kian anbi yaņgön uruņi Israelkö Anutuköreņ melenņda mötnarip könagesönöņ toroqeiga kötümötuetnöņ qakņe öngöiga oyaenņkoyaenņ halök.

Buk muyanğö bahöñi bohonñi 3 miñgi miewö:

- 1) Naominöñ Rutkuk Betlehem lilingöyöwöt. 1.1-22
- 2) Rutnöñ Boazkuk aitonğöyöwöt. 2.1-3.18
- 3) Boaznöñ Rut mihi anömña meyök. 4.1-22

Elimelek hala saiwaurupñi yengön Moab anget.

¹ Walahok Israel uruñe kiñ kun qahö maliga aiwi kembu yengön könagesö galim köl engiwa malget. Nalö mianğöreñ bödi hikñaiwa balöñ patpat söp köla ahöyök. Bödi nalö mianğöreñ Juda aiwi kunöñ anömñi hala nahönweitñi engangita taonñini Betlehem mosota kantri qetñi Moab mianğöreñ anda dum tatatñini möhamğöwa kiana malget.

² Aiwi qetñi Elimelek, anömñi qetñi Naomi hala nahönweitñiri qetñiri Malon hala Kilion. Balöñini qetñi Efrata. Yengön taonñini Betlehem mosota Moab balöñnöñ anda mianğöreñ malget. *

³ Mianğöreñ malgetka Naomikö apñi Elimeleknöñ komuyök. Komuiga Naominöñ anbi malöya hala nahönweitñe malget. ⁴Nahönweitñi yetkön mala qariwa Moabkö anbi weit qetñiri Orpa hala Rut †

⁴ miewö malget: Tamar, Rahab, Rut hala Batseba. Mat 1,3-6 etkömeyöwöt. Etkömeyöwötka toroqemba Moab balöñnöñ yambu 10:gö söp mala kutket.

---

* **1:2:** Efrata mihi balöñ Betlehem liliköwa ahözawi, mianğö qetñi. Rut 4:11; Jen 35:19; 1 Sml 16:18; Mai 5:2 † **1:3:** Rut keu mianğö könanji mihi 'ala-ala'. Jisöskö amböskonurupñi yengö sutñine anbi

⁵ Mala kuta nahönweitñi weit Malon † hala Kil-ion yetkôn mewöyök komuyöwöt. Komuyöwötka namönñiri Naomi yangön apmeröñi qahö nanjök malök. Mewö.

Naomi hala Rut yetkôn Betlehem lilingöyöwöt.

⁶ Naominöñ nanjök Moab kantrinöñ mala nalö kunöñ buzup keu miewö zöget mörök: ‘Kembunöñ könagesöñi baukôm engiwa Israel mianjörej numbu nene ölip miwikñaim engimamja.’ Mewö möta Moab mosota Israel balöñe lilingöwa anmamgöra mem mözözöm hali iranweitñi yetkuk wahötket.

⁷ Wahöta köhöm balöñ malöhi, mihi mosota Juda balöñnöñ lilingöwa anmamgöra haliga iranweitñi yetkuk mohotñe könanöñ anget.

⁸ Könanöñ andaga Naominöñ iranweitñi miewö etkezöyök: “Anbiweit, etkôn mönö lilingöwa namönweitñiri yetkö köhömnöñ anda malmawöt. Etkôn nöngö apmeröni komugeri hala ni nengöra ölipñanök ala hal nengiwa malöwötka Kembunöñ mönö mianjö söp likepñi melenja ölipñanök hal komum etkiiga malme.

⁹ Kembunöñ ölip köna meiga injiri aiwi kunduk etkömimba malmal tatatñiri yetkö köhömnöñ miwikñaiwa urusösöñgai qakñe malmawöt.” Mewö zömba numbuñiri etköhötüm neyöknöñ, yetkôn amburereñ hala silata sahöröwöt.

¹⁰ Sahöta miewö zöyöwöt: “Qahöwi! Niri mönö gowuk lilingöwa göhö könagesö kiripki yengöreñ anbin.”

---

† 1:5: Malon keu mianjö könañi mihi ‘osumeret aiwi’

11 Mewö zöyöwötka melenḏa muewö etkezöyök: “O iranweitni, mönö nöpaköra nonḡuk kambitkö halzawöt? Nöngön kunduk merö nahönweit membiga qariyöwötka etkömembawöarak me? Mewö römöngöwawöarak ewö, mianḡön qahö söpköza. Qahöpmaḥöp! Mönö dölmuhu liliḡöwa anmawöt.

12 Ni anbi namönḡi halzalaḡöra aiwi kunḡan qahö nömina. O iranweitni, etkön mönö liliḡöwa köhömnḡire anöwöt. Ni kunduk aiwi memamḡö römöngöwa erap sunḡem aiwi kunguk ahöwa köriḡuk hala nahönweitni etkömembilenḡak ewö, tondup mihi lömböriza.

13 Merö mietkön qariyöwötka apweitḡira etkimamḡö mamböta malmawöarak me qahöpto? Yetköra hala aiwi memekö könaḡiri jöhöm aḡuwa nalö köripḡi sutḡi mihi mönö in malmawötkuk. Miḡi qahö söpköza. O iranweitni, mewö qahö. Kembunöḡ biriḡi böraḡda qeköm niḡiḡiḡa apnan komuḡa miḡḡöra malmalninan lömbörüiḡa nöngön etköra wösöjiḡiḡiḡi mötzaḡ.”

14 Mewö zöiḡa dumḡe kunduk silata saḡöröwöt. Saḡöröwöt teköiḡa Orpanöḡ iranḡaḡö yaizözökḡi zöm̄ba numbuḡi yöhötim nemba eleḡda köhömnḡe anök. Orpanöḡ anöknoḡ, Rutnoḡ kapaḡ köla sele köpaḡe mösölatiyök.

15 Mewö mösölatiḡa Naominöḡ muewö ezöyök: “Mötnöḡ, kasungan anja. Yaḡön nanḡi bemḡi hala nanḡi anbazip kiripḡi yengöreḡ anja. Gi mönö mewöḡanök eleḡda köhömnḡe anöḡ.”

16 *Mewö zöyöknoḡ, Rutnoḡ tondup muewö

---

* 1:16: Rut 2.11-12; 2 Kiḡ 2.2-6

melenök: “Ni gi gomosotmamgö de kapaŋ köla zöman. Ölip zönöŋga gowuk anbit. Gi denike denike anmani, nöŋgön mönö mewöyök gowuk miangöreŋ anmam. Gi denike denike malmani, nöŋgön mönö mewöyök miangöreŋ malmam. Göhö anbazip kiripki miŋgi mönö nöŋgö anbazip kiripna halgetka göhöreŋ Anutu mihi mönö nöŋgöreŋ Anutuya hali malmam.

¹⁷ Gi denikeangöreŋ komumani, nöŋgön mönö mewöyök miangöreŋ mohok komumbi löm köl niŋgimeköra mötzal. Keu mihi miewö zöm köhöimam: Komup mohotnöŋ mönö mendeŋ netkima. Iwai mörötŋi kunöŋ mendeŋ netkima ewö, Kembunöŋ ölip miangö likepŋi melenŋiga nöŋgö qakne öŋgöma.”

¹⁸ Mewö zömba yaŋguk anmamgö köhöikŋanök kapaŋ köliga ekta möt qitiwa miangö keuŋi kunduk qahö zöyöknöŋ,

¹⁹ mohotŋamŋire anda mala Betlehem taonöŋ kauröwöt. Kauröwötka taongö anbazip patpat yengön i etkekta sösoŋgai ketanŋi möta tokoget. Anbi yengön qeta Naomikö yaizözökŋi miewö zöget: “Hei! I halakŋa Naomiya me denöwö? Oe oe oe!”

²⁰ Mewö zögetka Naominöŋ miewö zöyök: “Nöŋgö qetni Naomi miŋgi in de qetme. Ni urusösoŋgai anbia qahö. Anutu kukosum Touŋan mönö kondot niŋgiiga urukombuk möta malzal. Miangöra nöŋgö qetni Mara qetketka söpköma. §

²¹ Nöŋgöreŋ iwai kombunŋi ahöiga mutuk taon muhu mosota analnöŋ, erap Kembunöŋ nanŋiriga

---

§ **1:20:** Qet weit mihi Hibru keu könanŋiraŋguk. Naomi urusösoŋgai. Mara urukombuk.

biribörak lilingöwa omanje kazal. Kembu kuko-sum Touñan keuni kewöta mem kirehöm niñgiiga köñjilin qakne malzal. Miangöra qetni Naomi mihi in de qetme.” Mewö.

²² Naomi hala iranñi Rut, Moab anbi mianñon Moab mosota Betlehem taonöñ kayöwöri, nalö mianjöreñ anbazipnöñ könahiwa padikö alañi bali mingi nupñine koholget.

2

Rutnöñ Boazkö nupnöñ bali qendañök.

¹ Naomikö apñi Elimelekö isik uruñe tinitosolomñi aiwi qetbunañanguk kun qetñi Boaz malök.

² *Nalö kunöñ Moab anbi Rut yangñon iranñi Naomikö miewö ezöyök: “Ölip zöm tekönöñga nöñgön nup kunöñ anda anbazip bali ipñi kohola iriremönñi mosoramjei, mihi qendañda tokomam. Ni ölip aiwi kungö jeñe eksihim miwikñaiwiga ‘Oñ!’ zöiga ölip yangñö andöñe anda mihi tokomam.” Mewö zöiga Naominöñ zöyök: “O böratni, ölip an-man.”

³ Mewö zöiga mosota nup kun dahöreñ nuwa, mihi qahö mötaga tondup lañ anda kinda bali koholgetka yengö andöñine anda ipñi mohok mohok qeqelañlañ heta ahögeri, mihi qendañda qendañda anök. Nup körine anöhi, mihi Boaz, iranñi Elimelekö isiknöñök kun yangjöreñ nuwa ahöyök.

⁴ Yangñon dölmuhu Betlehemök kauta nup anbazipñi engeikta yaizözökñini miewö zöyök: “Bönjöñ! Kembunöñ enguk malma.” Mewö

---

* **2:2:** Lew 19.9-10; Dut 24.19

zöiga melenḁa miewö qetket: “Kembunöḁ mönö kötuetsköm gihima.”

⁵ Mewö qetketka Boaznöḁ nup galimḁi miewö qesiyök: “Anbi mihi dahön?”

⁶ Mewö qesiiga miewö melenḁök: “Anbi mihi köriwengöra. I Naomiguk Moab kantrinöhök kayöwöt.

⁷ Yangön söḁan hömandiḁe kamba qesim niḁgiiga ölip zömbiga nup anbazip yengö könaḁine engo-horata bali ipḁi qendaḁa tokoza. Nup pöndaḁ memba malzawa döldimuhu koumnöḁ endu anda luhut memba tatza.”

⁸ Mewö melenḁniga Boaznöḁ Rutköra miewö zöyök: “Böratni mötnöḁ, nöḁgön keu goroya kun gihimam: Gi nup muhu de mosota tosatḁi yengö nupḁine qahö anda bali memba tokoman. Mönö nöḁgö welenqeḁe anbiurupni yenguk mohotḁe muyaḁgöreḁ qendaḁa malman.

⁹ Ni nup aiwiurupnan gömisiriwekuköra soḁgo halzal. Nup denike denike anda padi koholmei, gi mönö mianḁö jegalim hala yengö andöḁine anda anbi yenguk malman. Ougaḁö mötman ewö, welenqeḁe yengön ou köwöraḁenöḁ huzei, ölip mianḁöreḁ anda ou neman.”

¹⁰ Mewö zöiga Rutnöḁ mihi möta balöḁnöḁ gewa bamgöwa Boazköra miewö zöyök: “Ni denöwököra kian mala tondup göhö jege halkomukomu mi-wikḁaiwiḁa mewö köyan köḁ niḁgizan?”

¹¹ Mewö zöiga miewö melenḁök: “Nöḁgön göhö ambamemegaḁö sundutḁi mihi körek zögetka mötzal. Göhöḁ apkan komuiga irangi ölip galim köla mala kutnöḁ. Göhöḁ namönmamgi hala hikḁaihikḁai kantrigi mihi mosota anbazip

walak qahö möt nenginöŋi, nengö sutŋine kamba malzan.

¹² Göhön saiwaurupki ölipŋi hal enginöŋga Anutu Israel nengö Kembuninan mönö mianğö tōwaŋi gihima. Kuruknōŋ ginginŋan meröurupŋi kölközizip hal engimamjawi, mianğö söp göhön Anutukö aumŋe malmamğöra muhu kanōŋ.”

¹³ Mewö zöiga Rutnōŋ miewö meleşnök: “Ke-taŋanni, ni göhö nup meme anbiurupki yengö söp qahöpnōŋ, göhön tondup ölipŋi hal niŋgizan. Göhön keu nunğunōŋga seleni pösatza.” Mewö meleşnök.

¹⁴ Numbu nene nalōŋan kaiga Boaznōŋ Rutkōra miewö zöyök: “Ölip muhu kamba bered munğu memba kasaknōŋ kundungöwa neman.” Mewö haliga nup anbazip yenguk tariga Boaznōŋ bali ohomqitiqitiŋi mihi waŋgiyök. Mihi waŋgiiga neiga tomeŋi juliga nene tosatŋi mosota tarök.

¹⁵ Tata wahöta anda toroqemba bali ipŋi qendaŋniga Boaznōŋ nup aiwiurupŋi miewö zöm qitim engiyök: “Yaŋgön bali ipŋi mihi bōran mienğö sutŋine mianğöreŋ mewöyök qendaŋda tokoma ewö, iŋini mönö keu tōhöreŋ de zöm waŋgime.

¹⁶ Mewö qahöpnōŋ, bali ipŋi tosatŋi mihi bōranŋineyök mewöyök höröwa halget heriga kamba nanŋaŋğöra mem tokoma. Iŋini i de zöm waŋgime.”

¹⁷ Mewö zöm qitim engiiga Rutnōŋ bali ipŋi qendaŋda tokoi öŋgöiga hölŋi hala kambōŋi mendeŋ etkimamğö sapak kerinŋaŋguknōŋ humba qöröreŋğöwa gösiiga hölŋi gösö karömbötkö söp (36 lita) haliga köhöm siŋsiŋğöwa kayök.

18 Mewö haliga bali hölñi mihi memba taonöñ lilingöwa kamba dawik qendañda malöhi, mihi iranñi kundel wañgiyök. Mianğö andöñe nene söpñe nempa tosatñi mosoröhi, mihi mewöyök ujeta wañgiyök.

19 Mihi wañgiiga muewö qesim wañgiyök: “Gi erap denike anda bali qendañda memba malzan? Dahö nup uruñe nup memba malzan? Aiwi galim köl gihizawi, Anutunöñ mönö i kötuetköm wañgima.” Mewö zöiga dahö nupnöñ nup memba malöhi, yañgö sundutñi Naomiköra zömbe muewö zöyök: “Ni erap aiwi kunguk nup memba malzali, yañgö qetñi mihi Boaz.”

20 *Mewö zöiga Naomikö elemñi heriga muewö zöi mörök: “Kembunöñ mönö Boaz kötuetköm wañgima. Kembunöñ hal komum nengimangö keu jöhöyöhi, mianğö söp mönö pöndañ apmeröurupnan komugeri hala nini erap muhu malzini, nengöra halkomukomuñi qahö jöhöwa malza.” Toroqemba keu muewö zöyök: “Aiwi mihi nanini tinitosolomnina hala isikninañgö sohopñi meme aiwia. Mianğöra yañgön mönö ölip galim köl nengima.”

21 Mewö zöi möta Moab anbi Rutnöñ muewö zöyök: “Keu kun toroqeba muewö zöi mötzal: ‘Gi mönö nöñgö nup meme anbazip yenguk nömtik malnöñga nöñgöreñ bali patpat mihi kohol teköme.’”

22 Mewö zöiga Naominöñ muewö zöyök: “O böratni, mihi ölip. Gi tosatñi yengö nup köriñine anöñga silik kirekñi hal gihiwekuk. Mianğöra gi

---

* 2:20: Lew 25.25

ölip Boazkö nup meme anbi yenguk anda nup memba malman.”

²³ Mewö zöiga Rutnöŋ Boazkö nup meme anbi yengö kösutŋine nömtik mala hölŋi qendanŋa tokowa maliga bali hala wit mietkö koholkohol nalöŋiran teköyök. Teköiga toroqemba irannŋi Naomiguk malöwöt. Mewö.

3

Rut hala Boaz yetkön bali nupnöŋ aitöŋgöyöwöt.

¹ Nalö tosatŋi teköiga Naominöŋ irannŋi Rutkö miewö zöyök: “O böratni, ni ölip aiwi kun batököwa miwikŋaiwiga galim köl gihiiga yanguk sösoŋgai qakŋe köhömgŋi nangöhök tatman.

² Gi nup meme anbi yenguk mösölatiwa malnöŋi, yengö galimŋini Boaznöŋ mönö nanini tinitosolomnina halza. Mötnöŋ, yangön erap sun gem baliqeŋe sombemnöŋ gewa bali hölŋi hala kamböŋi menden etkimangöra sapak kerŋanguknöŋ humba qöröreŋgöwa kewötma.

³ Miangöra gi mönö dölmuhu ou ariwa selegi kelök umköhöwakŋanguknöŋ miriwa opo sirigi löŋgöta baliqeŋe sombemnöŋ geman. Emu gemanöŋ, mutuk tikep malnöŋga numbu nenenŋi hala ougisipŋi nem dariga miangö andöŋe ölip yangö jeŋe hikŋainöŋga geikma.

⁴ Gawöŋgö möta heta denike höl köla ahömawi, mönö miŋgi ekta miangöreŋ anman. Kölközizip gihimapköra qesimani, miangö kaisöpsöpŋi mönö miewö halman: Gi yangö qöhöröŋe anda könaŋe göröken esu kitipŋi menöŋ wahöriga gewa ahöman. Mewö ahönöŋga miwikŋaim gihiwa denöwö halmani, mihi gezöiga mötman.”

⁵ Iranñan mewö zöiga Rutnönj miewö melenök: “Keu patpat zözani, nönjön mihi ölip hal datmam.”

⁶ Mewö melenja baliqeqe sombemnönj gewa iranñan zöm qitim wanjiyöhanjö söwök miewö hal teköyök:

⁷ Boaznönj sunjem numbu nenenji hala ougisipñi nem dari kip seleñi mem kolihiga wahöta bali kirip kungö görane gewa gawön ahöyök. Mianjörej ahöiga Rutnönj ölöñ zañ qemba anda könañe göröken esu kitipñi mei wahöriga mianjörej gewa ahöyök.

⁸ Ahöiga sunjem hömbiwine iwai kungöra outupñe tiiga imbiñi möta elenja anbi kun könañe ahöyöhi, mihi miwikñaiwa ekta hauruyök.

⁹ Hauruwa qesim wanjiyök: “Gi dahön?” Qesim wanjiiga miewö melenök: “O ketanjamni, ni Rut, göhö welenqeqe anbia. Göhön nangi isikanjö sohopñi meme aiwia halzan. Mianjöra Juda engö ambamemenini wuatangöwa ni ölip galim köl niñgiwa esugan turum niñgiman.”

¹⁰ Mewö melenjiga miewö zöyök: “O böratni, Kembunönj mönö kötuetköm gihima. Gi ölip aiwi wanapñi me pomñi sukinapñinanjuk yengö andönjine anbanaknönj, mewö qahö halzan. Gi walahok isikurupni ölip nanjöm enjiwa malnöña erap mihi onjita silik ölip sorokñi halzan.

¹¹ O böratni, gi mönö torok de hala bönjönj malman. Gi anbi ölip sorokñi halzani, miñgi taongö anbazip körekñan ölip mötze. Mianjöra gi ikö me waikö qesim niñgimani, nönjön mihi ölip hal teköm gihimam.

12 *Ni göhö tinitosolomgi hala galim köl gihi-mamaᅅö söp halzal. Keu miᅅgi hölᅅapnöh, aiwi kunöh nöᅅgö isiknaᅅö sohopᅅi meme aiwi bohohᅅi halza. Nöhᅅön yaᅅgö qerembenᅅi miyök malzal.

13 Mewököra ölip sunᅅem muhu miewö ahöman. Sohop meme aiwi bohohᅅan uran bohongi memaᅅö zömbawak ewö, mihi ölipnöh, bohongi memaᅅö qahö mötma ewö, nöᅅgön ölip bohongi memam. Keu mihi jöhöwa Kembukö qetᅅe jöjöpaᅅ keunöh zöm köhöizal. Mianᅅöra ölip böᅅjöh ahönöhᅅa söᅅan halma.”

14 Boaznöh mewö zömba anbi kunöh baliqeqe sombemnöh yaᅅgöreᅅ heröhi, kunᅅan mihi mötpakuköra mörök. Mianᅅöra Rutnöh Boazkö könaᅅe heta ahöyöknöh, waᅅgeraᅅ suluiga nalö mianᅅöreᅅok kunᅅan i qahö ek qitiiga öloh anmapköra wahörök.

15 Wahöriga Boaznöh miewö zöyök: “Mönö malukugi selegeyök meköwa mererengöwa memba kinöh.” Mewö zöiga meköwa memba kiniga bali köᅅᅅi 25 kilogramᅅö söp kewöta mokoi geyök. Geiga memba köbibihiwa Rutkö hawötᅅe haliga haᅅᅅuwa liliᅅöwa taonöh anök.

16 Rutnöh mewö taonöh anda iranᅅaᅅgöreᅅ aᅅgoriga miewö qesiyök: “O böratni, denöwö mala kazan?” Mewö qesiiga Boaznöh yaᅅgö iwai patpat halöhi, mianᅅö sundutᅅi zöi mörök.

17 Möriga miewö toroqemba zöyök: “‘Gi iranᅅaᅅgöreᅅ biribörak de anman,’ zömba bali muᅅᅅu niᅅgiza.”

---

* 3:12: Rut 2.20

18 Mewö zöiga Naominöŋ muewö zöyök: “O böratni, aiwi mianjön erap in luhut qahö memapnön, keugi galim köla maliga mihi mindinjöget teköiga mianjö andöŋe ölip tata luhut mema. Mianjöra gi mönö ösöŋ mamböta tata keugi denöwö zögetka hikŋaimawi, mihi mötman.” Mewö.

4

Boaznöŋ Rut anömŋa meyök.

¹ Boaznöŋ taongö kiripo nanŋuŋe anda qenjarök sombemnöŋ heta tarök. Tariga isikŋangö sohop meme aiwiköra keu zöyöhi, yaŋgön kamba oŋgitmamgö haliga yaŋgöra muewö qerök: “O alani, gi ölip muhu kamba heta tatman.” Mewö qeriga kamba mianjöreŋ heta tarök.

² Tariga Boaznöŋ taonöhok jötŋe meme aiwi 10 engömiiga kagetka tatmeköra zöiga mohotŋe heta tatket.

³ Tatketka Boaznöŋ isikŋangö sohop meme aiwiköra muewö zöyök: “Nalö muewöŋe Naominöŋ Moab kantri mosota lilingöwa kayöhi, yaŋgön datnini Elimeleköreŋ balöŋ kitipŋi mihi bohonŋi memeköra halza.

⁴ Mianjöra nöŋgön muewö römöngözal: Göhön keu mihi mötmangöra göhöra zözal. Göhön isiknirangö sohop meme aiwia halnöŋga nöŋgön göhö qerembeŋgi halzal. Sohop meme aiwi mörötŋi kun qahö malja. Mianjöra göhön mihi bohonŋi memangöra kuŋgum gihizal. Göhön miŋgi bohonŋi memamgö sihimŋi mötman ewö, mihi ölip bohonŋi memanöŋ, mihi tököman ewö, ölip mihi mewöyök zönöŋga mötmam. Mihi ölip aiwi muhu tatzei,

yengö jeñine zöman. Mihi könagesö kiripnanğö jötne meme munğu yengö jeñine zöman.” Boaznöñ mewö zöiga aiwi alañan mewö zöyök: “Nöñgön mihi ölip bohonñi memam.”

⁵ Mewö zöiga Boaznöñ zöyök: “Göhön Naomiköreñ balöñ körinñi miñgi söñgörüñi memani, nalö mianğöreñ mönö Moab anbi Rut, aiwi komuyöhanğö malöñi miñgi mohok bohonñi meman. Mewö hala aiwi komuyöhanğö qetñan mönö birisamot balöñ mianğöreñ ahömapköra mihi galim köla malman.”

⁶ Mewö zöiga sohop meme aiwi bohonñan mewö meleñnök: “Mewö haliga nöñgön mihi bohonñi memamğö osizal. Rutnöñ nani nahönböratni yenguk mohotñe birisamotni mendengetka mohot mohot yengön balöñ kitipñi merömerö miyök buña qem anğuwekuk. Nöñgön mewö halmamğö osizal. Mianğöra göhön ölip mihi söñgörüñi menöñga nangi buñaya halma.” Mewö meleñnök.

⁷ *Walahok Israel uruñe kunñan balöñ iwai bohonñi meiga buñanñi haliga mianğö keunñan köhöimapköra yengön silik mewö hala malget: Keu zöm teköwa jöjöhö halget teköiga yetköreñök kunöñ köna esunñi qeköwa alañi wañgizapma. Israel yengön iwai bohonñi memekö keunñan teköyöhi, mihi silik mewö mianñön kundelzema.

⁸ Mianğöra aiwi mianñön Boazköra mewö zöyök: “Göhön mihi ölip söñgörüñi menöñga buñagi halma.” Mewö zömba köna esunñi qeköwa Boaz wañgiyök.

---

* **4:7:** Dut 25.9

9 Mihi waŋgiiga Boaznõj jõtje meme aiwi hala kõnagösö patpat yengöra miewö engezöyök: “Nõngõn Elimelek, Kilion hala Malon yengõren iwai patpat mingi Naomikõrenök sõngörõnji mezal. Inini mihi erap jeqawa suluwa ölip naŋgõwa zõmeanjö söp halze.

10 *Nõngõn Moab anbi Rut, Malongõren malöya i mewõŋanök bohõnji membi nõngö anõmna halma. Mewö hala aiwi komuyõhangö qetŋan birisamot balõj miangõren ahõmapkõra mihi galim kõla malman. Qetŋan mewö qahö ayapkõmapnõj, gulinarõkurupŋan Elimelekö qetŋi ölum enguwakukõra mihi ölip taon ofiskö buknõj ahõm õngõma. Inini mihi erap jeqawa suluwa ölip naŋgõwa zõmeanjö söp halze.”

11 *Boaznõj mewö zõiga jõtje meme aiwi hala kõnagesö taongö kiripo naŋguje sombemnõj tatkeri, yengõn kõrek miewö zõget: “Nini mihi jeqawa suluwa naŋgõwin. Kembunõj ölip anõmgi göhö kõhõmge kamawi, i kötuetkõm waŋgiiga yaŋgõn Reizöl hala Lea yetkö söp halma. Yetkõn Jeikobkö nahõnbõraturupŋi kombunji engõmeyõwõtka Israel kõnagesõninan hikŋaiyök. Göhõn ölip Efrata balõjnõj jõtje meme aiwi pomŋi hala Betlehem taonõj qetbuŋaganjuk malman.

12 *Kembunõj anbi malö ramikŋi miangõrenök gulinarök gihimawi, göhören kõnagesö yengõn mõnö Juda hala Tamar yetkö nahõnŋiri Perez yaŋgö saiwakö söp hala malme.” Mewö.

---

* 4:10: Dut 25.5-6   * 4:11: Jen 29.31   * 4:12: Jen 38.27-30

Boazkö gulinarökurupji yengö qet arej

¹³ Mewö hala Boaznöj Rut waŋgita köhömjə anda anömŋa meiga Kembunöj kötuetköm waŋgiiga köri hala nahönŋa meyök.

¹⁴ Nahönŋa meiga anbi yengön Naomiköra miewö zöget: “Nini Kembu möpöseizin. Yangön erap isikaŋgö sohop meme aiwia gihizawa yangön ölip galim köl gihiwa malma. Merö mianön mönö Israel uruŋe qetbuŋaŋguk halma.

¹⁵ Göhö irangan jöpaköm gihimamja. Göhö nahönurupki 7 malweak ewö, yangön mönö i patpat engonŋita bauköm gihiwa malök. Yangön erap isiga gihiiga yangön mönö malmalgi kölönaiwa uruöliwam qem gihiwa malma. Könŋep anbi namönŋi halnönŋa yangön ölip galim köl gihiiga malman.”

¹⁶ Mewö zögetka Naominöj merö mihi memba dohongöwa galim köl waŋgiwa malök.

¹⁷ Anbi kösutŋe malgeri, yengön miewö zöget: “Naomiköreŋök isi nahönŋa hikŋaiza.” Mewö zömba qetŋi Obed qetket. Obedkö nahönŋi Jesi, isiŋi kiŋ Deiwid.

¹⁸ Qet arej muhu mei Perezköreŋök könahiwa kinda Deiwidköreŋ öngöza: Perezkö nahönŋi Hezron,

¹⁹ Hezrongö nahönŋi Ram. Ramgö nahönŋi Aminadab.

²⁰ Aminadabkö nahönŋi Nason. Nasongö nahönŋi Salmon.

²¹ Salmongö nahönŋi Boaz. Boazkö nahönŋi Obed.

²² Obedkö nahönŋi Jesi. Jesikö nahönŋi kiŋ Deiwid. Mewö.

Burum-Mindik Bible
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Somba-Siawari language of Papua New Guinea,
also called the Burum Mindik language.
Sampela hap Buk Baibel long tokples Burum Mindik
long Niugini

Copyright © 1992, 2002 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Burum-Mindik or Somba-Siawari (Somba-Siawari or Burum-Mindik)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

c0871260-68cc-5a50-953f-52200e105d1e